

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-4559/2021. számú ügyben

A Csongrád-Csanád Megyei Dr. Waltner Károly Otthon
Gyermekotthonában a COVID-19 helyzetre tekintettel tett látozatással
összefüggésben

Előadó: dr. Láposy Attila
dr. Kelemen Dóra

Érintett szervek: Csongrád-Csanád Megyei Dr. Waltner Károly Otthon
Gyermekotthona

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-4559/2021. számú ügyben**

A vizsgálat megindítása

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (4) bekezdése rögzíti hivatalból indított eljárási jogosultságomat. Eszerint hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására *vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.*

A COVID-19 járvány az egész világnak, így hazánkban is nagy kihívást jelent. Minderre tekintettel kiemelt feladatommak tekintetem a bentlakásos intézményekben, ezen belül a gyermekotthonokban élők ellátási körülményeinek monitorozását. A Csongrád-Csanád Megyei Dr. Waltner Károly Otthon Gyermekotthonában (a továbbiakban: Gyermekotthon) 2021. július 22-én munkatársaimmal ezért helyszíni látogatást tartottam.

A járványhelyzet megelőzési, kezelési szempontjain alapuló, szűkebb fókuszú vizsgálatról készült alábbi jelentés a vezetőség által elmondottakat, a gyermekotthonban élők körülményeinek megtekintése alapján levont következtetéseket és megállapításokat tartalmazza. Az alapvető jogok gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben való érvényesülését hivatali elődeim is folyamatosan monitorozták, így elengedhetetlennek tartottam a jelen látogatásom során a szakemberek által jelzett problémák rögzítését.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A jogállamiság elve és a jobbiztonság követelménye:* „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- *A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- *Az oktatáshoz való jog:* „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország e jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *A testi és lelki egészséghez való jog:* „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].

Az alkalmazott jogszabályok

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, (a továbbiakban: Gyvt.);
- a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény, (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. Rendelet, (a továbbiakban: Gyer.);
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet).

A megállapított tényállás

1. A Gyermekotthonról

A Gyermekotthon Szeged város lakótelepi részén, parkos területen, csendes, nyugodt környezetben található. Az épület az 1970-es években, eredetileg bölcsődének épült. 2002 óta látnak el benne gyermekvédelmi feladatokat.

Az engedélyezett férőhelyek száma: **34 fő**, *jelenleg az intézmény telházszal működik* (hivatalosan, a hatályos jogszabályok nincsen várólista, de a férőhelyre várni kell). A Gyermekotthon ellátási területe Csongrád-Csanád megyére terjed ki, azonban gyakoriak más megyékből történő megkeresések is. A 34 fő közül 4 utógondozott nagykorú személy is lakik az intézményben, közülük 3 fő még a kiskorúságuk idején, kismamaként kerültek be a Gyermekotthonba, erre tekintettel az újszülöttek is itt nevelkednek. Az egyik utógondozott édesanyjának két gyermeke is az intézmény lakója. A legkisebb gondozott 4 hónapos, míg utógondozott édesanyja 20 éves. A gyermekek 40%-a 3 év alatti. A gondozottak több mint 50%-a sajátos nevelési igényű, ezen kívül több tartósan beteg gyermek itt nevelkedik. Jelenleg 1 testvérpár és 1 unokatestvérpár helyeztek el együttesen az intézményben. A Gyermekotthon dolgozóinak kiemelkedő célja a gyermekek sorsrendezésében való közreműködés. A gyermekek egy részét sikerül hazagondozni, de leggyakrabban nevelőszülőkhöz kerülnek vagy örökbe fogadják őket. Az egészségügyi problémákkal küzdő gyermekeknel a sorsrendezés nagy kihívást jelent, mivel a nevelőszülők számára nagy erőfeszítést, felkészültséget jelentene a gondozásuk. A Gyermekotthonból átlag 1-2 gyermek fogyatékossgal élők otthonába kerül.

A Gyermekotthonban jelenleg **38 munkatárs** dolgozik, többek között nevelői, gyermekfelügyelői, gyermekvédelmi asszisztensi státuszban. Az álláshelyek kapcsán majdnem teljes a feltöltöttség, a gyermekek ellátásában külön fejlesztőpedagógus is közreműködik, és nemrég csatlakozott a szakmai közösséghez egy pszichológiai tanácsadó munkatárs, jelenleg egy gyermekfelügyelői álláshelyre írtak ki pályázatot. A szakmai létszám és a dolgozók képesítése a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/2018 (IV. 30.) NM rendeletnek megfelel. A munkatársak között a fluktuáció általában nem jellemző, de időnként erősödő, mivel a gyermekgondozást segítő ellátásról (GYES) visszatérő dolgozók nehezen tudják összeegyeztetni a gyermekük otthoni nevelését a gyermekotthoni munka 3 műszakjával. A beteg, egészségügyi problémákkal küzdő gyermekek miatt különösen fontos, hogy a dolgozók jó kapcsolatot ápolnak a háziorvossal, a helyi és az országos egészségügyi intézményekkel. A helyi rendőrség is szükség szerint együttműködik a munkatársakkal.

A Gyermekotthon folyamatosan karbantartott, rendezett, barátságos hangulatú és családi jellegű. Négy jól elkülöníthető részében található a gyermekeknek kialakított kisközösségek, saját nappalival, fürdőszobával, étkezővel, a korosztályoknak megfelelően. A hálósobák egymástól jól elszeparáltak, a gyermekek saját képeikkel, alkotásaikkal díszítik a falakat. A szobák, közös helyiségek tágasak, világosak. A mellékhelyiségek tiszták, rendszeresen fertőtlenítettek. A kisközösségi részeket összekötő folyosókból nyílnak többek között a kapcsolattartó helyiségek, a gondozói szobák, a fejlesztő szoba, a vasaló szoba, mosókonyha, a tejkonyha, a szoptató szoba és a közösségi konyha is. Az intézmény jól felszerelt, a gondozottak szükségleteihez teljes mértékben igazodik, a kisebbeknek a játékok, a nagyobbaknak az elektronikus eszközök is adottak. Az épületet nagy udvar veszi körbe, zöld résszel, rendszeresen felújított és bővített játszótérrel, a gyermekek biztonsága megőrzését szem előtt tartva.

2. Oktatás, gondozás-nevelési feladatok

A Gyermekotthonban a bölcsődés és óvodás korú gyermekek mellett általános iskolás, középiskolás és szakiskolás lakók is élnek. A Gyermekotthon az infrastruktúra elérhetősége szempontjából jól ellátott helyen található. A gyermekek nagy része közeli köznevelési intézménybe jár, a kisebbek nevelői kísérettel. A távolabb elhelyezkedő oktatási intézményekbe a gyermekek a szállító szolgálat segítségével jutnak el.

A világjárvány hullámaiban az *online oktatásra való átállás* nem jelentett különösen nagy problémát az intézménynek. A Gyermekotthonban a WI-FI hálózat jól működő, a gyermekek és a dolgozók számára könnyen hozzáférhető. A Gyermekotthon külön e-mail címet hozott létre a beérkező iskolai feladatok rendszerezésére. A gyermekekkel való tanulás megszervezése bár kihívást jelentett, nemcsak a nevelők, hanem az intézmény összes dolgozója besegített a munkába. A gyermekek tanulmányi eredményei a járvány során nem romlottak, tanulmányi előmenetelüket az online oktatás nem gátolta.

Az iskolai tanulmányok sikeres teljesítésének szem előtt tartása mellett a dolgozók különösen odafigyelnek a *gyermekek fejlesztésére, nevelésére*. Az intézményben gyakoriak a fejlesztő foglalkozások, így pl. heti rendszerességgel jár terápiás kutya a gyerekekhez. Az utógondozott édesanyáknak külön segítséget nyújtanak a munkatársak a gyermekeik gondozásában, a céljuk az önálló életre történő felkészítésük a folyamatos látás, hallás közelsége mellett. A korosztályonként kialakított napirendek fontos részét képezik a közös tevékenységek (pl. játék, ebédkészítés, séta, mese-/filmnézés) és az egyéni programok. A város közelségéből adódóan igyekeznek sokszínű szabadidős programokat szervezni. Gyakoriak a vadasparki kirándulások, emellett a mozi, a cirkuszi, színházi és bábszínházi látogatások is. A munkatársak kiemelten figyelnek a gyermekek életében az ünnepek fontosságára. A közös karácsonyi, húsvéti ünnepségekre és a születésnap ajándékozással, közös tortázással. A gyerekek életéről, a Gyermekotthonban töltött eseményekről fényképeket készítenek, amelyekből a gyermekeknek személyre szóló fotóalbumot állítanak össze. Ez különösen fontos szerepet kap a gyermek hazagondozása, örökbefogadása esetén, mivel így a gyermekek könnyebben el tudják mesélni élményeiket. A gyermekek nevelésének sarkalatos pontja egy személyes gondoskodást nyújtó intézményben a jutalmazás és büntetés következetessége. A gyermekek jutalomként a nevelői dicséret mellett kisebb tárgyi jutalmakat, édességet, plusz szabadidős programokat, a nagyobbak hosszabb kimenőt szoktak kapni. Büntetésként az elmondottak szerint leginkább a jutalmak megvonása, illetve a játékból való kivonás funkcionál.

3. Kapcsolattartás, érdekvédelem

A gyermekek nagy részének van a gyámhatóság által szabályozott kapcsolattartási rendje. A gondozottak közül 2-2 gyermeket örökbefogadhatónak nyilvánítottak, így őket ezért, 4-5 gyermeket pedig az egészségügyi állapotuk miatt nem látogatják. A Gyermekotthonban nevelkedő gyermekek, illetve nagykorú utógondozottak látogatási rendje főszabály szerint minden vasárnap 9.00-11.30 óra és 14.00-16.00 között van. A látogatószobában, illetve az udvaron történő személyes találkozásokon kívül, szokásos a telefonon, interneten keresztül történő kapcsolattartás, a levélírás, a csomagküldés, illetve pár gyermek hétvégére haza szokott menni a szüleikhez. A folyamatos (általában: heti, kétheti, havi) kapcsolattartások mellett az időszakos kapcsolattartások is helyet kapnak, az elmondottak szerint jelenleg felügyelt kapcsolattartással rendelkező gyermek nem tartózkodik a Gyermekotthonban.

A járvány idején a telefonos és internetes kapcsolattartási formák kerültek előtérbe. A Gyermekotthon részéről a technikai feltételek adottak voltak, de a kapcsolattartásra jogosult szülőknél nem minden esetben volt meg a megfelelő technikai eszköz (számítógép vagy okostelefon). A járvány egyes hullámaiban kiadott aktuális „Kapcsolattartási tájékoztatóknak”

megfelelően jártak el a Gyermekotthonban a kapcsolattartások során, az előírt biztonsági intézkedések megtételére rendszeresen sor került. A látogatásomkor maszk viselésére már nem volt szükség, azonban a látogatóknál minden esetben szükséges az intézménybe való belépéskor a fertőtlenítő kézmosás és a „Látogató nyilatkozat” kitöltése.

A gyermekvédelmi gyámok általában el tudják látni a feladataikat, elérhetőek, a 30 kiskorú gyermek kapcsán összesen 13 gyámmal tart állandó kapcsolatot az intézmény. A gyermekvédelmi gyámok között nagy fluktuáció nem mutatkozik. A gyermekjogi képviselővel a munkatársak jó viszonyt ápolnak, látogatása rendszeres. A gyermekek panaszait az intézmény felé szóban és írásban is jelezhetik, számukra külön panaszláda is elérhető.

4. Járványügyi intézkedések

A járvány maga szerencsére viszonylag kis mértékben érintette az intézményt, de természetesen az előírt védőintézkedések betartása megtörtént. A látogatásomkor a Hivatal munkatársainak is *kötelező volt a kézfertőtlenítés és a „Látogatói nyilatkozat” kitöltése.* A gyermekek esetében hatványozottan odafigyelnek a rendszeres kézmosásra, testhőmérsékletüket napi kétszer mérik, amelyeket rögzítenek is. A külön takarító státuszban lévő munkatársak napi többször fertőtlenítik a helyiségeket, kiemelten a közösségi tereket, mellékhelyiségeket, valamint az alacsonyabb korosztályhoz tartozók lakórészeit.

A rendszeres kéz- és felületfertőtlenítéshez szükséges eszközöket, valamint a maszkokat, illetve gumikesztyűket a fenntartó rendszeresen biztosította. Biztosítottak voltak a digitális tanrendhez szükséges technikai feltételek is. Emellett a munkatársak kiemelt figyelmet fordítottak a gyermekek tanulmányainak teljesítésére, valamint a pszichológus munkatárs is rendszeresen foglalkozott a gyermekekkel. Bár a tanulmányokat nem hátráltatta a jelenléti oktatás ideiglenes megszűnése, a gyermekekben feszültséget okozott a huzamosabb idejű bezártság. A kapcsolattartások közvetlen formájának hiánya, a barátokkal, osztálytársakkal való személyes találkozások elmaradása nagy nehézséget jelentettek a gondozottak számára.

Tömeges megbetegedés az intézményben nem történt, a járvány egy-két dolgozót érintett. A kapott tájékoztatás szerint a vizsgálat időpontjáig a munkatársak háromnegyede élt az oltás lehetőségével. A 12 év feletti gondozottak közül még senki nem kapott oltást, figyelembe véve többek között az egyes gyermekek egészségügyi állapotát. Volt olyan gyermek, akinek esetében a kezelőorvosa kifejezetten nem javasolta a vakcina beadását.

5. Jelzett problémák

- Az intézményvezető jelezte, hogy a Gyermekotthonban élő, tartósan beteg és rendszeres orvosi kezelésre szoruló gyermekek esetében komoly nehézséget okoz az eljuttatásuk az egészségügyi intézményekbe.
- A gyermekvédelmi koordinátor részéről felmerült, hogy a tartósan beteg gyerekeknél az eseti gyors egészségügyi beavatkozások kapcsán a gyermekvédelmi gyámtól nem várható el minden esetben az azonnali hozzájárulás megadása. Álláspontja szerint megoldás lehetne – a garanciális szabályok megtartása mellett – a nevelőszülői osztott gyámság esetleges kiterjesztése a Gyermekotthon egyes munkatársaira.
- Az intézményvezető felhívta a figyelmet, hogy hazagondozás érdekében kiemelten fontos lenne a korábbi családgondozói státusz visszaállítása, mivel a professzionális utógondozás is az eleve nagyfokú leterheltséggel küzdő nevelők feladata lett.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, és az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztos a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében *hivatalból eljárást* folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztos – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

A törvény 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 95. §-a alapján az otthont nyújtó ellátás biztosítása állami feladat. Ebből következően a gyermekvédelmi szakellátás intézményei közszolgáltatást végeznek, így *tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm*.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztos a egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érveléssel azt mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jobbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, a XV. cikk (5) bekezdésében, a XVI. cikk (1) bekezdésében, XX. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi

Alkotmány a 67. § (1) bekezdésének, 70/A § (1)-(2) bekezdésének, 70/D. § (1)-(2) bekezdésének, valamint 70/F. § (1)-(2) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírói gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná.

Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírói döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az AB által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, *demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybírói korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Ahogyan az Alkotmánybírói arra felhívta a figyelmet a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálnak a jogállami klauzult, tehát az eddigi alkotmánybírói gyakorlat relevánsnak tekinthető a vizsgálat során. Az AB által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam, elsősorban a jogalkotó köteletségévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csak az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

2. Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a *művelődéshez*, Magyarország ezt a jogot a *közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével*, az *ingyenes és kötelező alapfokú*, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető *középfokú*, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető *felsőfokú* oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként *valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez*. E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését többek között az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatással biztosítja. Az Alaptörvény szerint az ismeretbővítés, a magasabb szintű szakmai, tudományos oktatásban való részvételhez kellő tanulás lehetőségét a középfokú oktatás korlátozásmentes és ingyenes elérhetőségével ösztönzi.

Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből eredő intézményvédelmi kötelezettség összetett követelményrendszerrel támaszt az állammal szemben az alapjogok érvényesülésére. Magában foglalja a szabályozási kötelezettséget, adott esetben az anyagi támogatási kötelezettséget, a meglévő vagy az alapjog-érvényesülés szempontjából az Alaptörvény által megkívánt intézményes formák védelmét (s egyben tartózkodást a működés tartalmi befolyásolásától). Mindezek nyomán *fennáll az állami kötelezettsége az oktatáshoz való jog gyakorlásának lehetőségét biztosítani az intézményi struktúra létrehozásával, fenntartásával*. Az Alkotmánybírói 3046/2013. (II. 28.) AB határozata kiemelte, hogy az oktatáshoz való jog, illetve az államot terhelő intézményvédelmi kötelezettség tartalmával több ízben foglalkozott, az ezekben kifejtett álláspontját pedig az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésével összefüggésben fenntartja. Hangsúlyozta: a mindenkori törvényhozó és végrehajtó hatalom alkotmányos joga és egyben kötelessége az oktatási rendszer működtetésének folyamatos figyelemmel kísérése, a felmerülő hibák kijavítása, a hiányosságok pótlása, a működési zavarok elhárítása, az ellehetetlenülés megakadályozása.

3. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti.* A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. *A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére.* A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az objektív intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki: az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapjogainak előmozdítása, érvényesülése, védelme érdekében.

Ezt az alaptételt megtaláljuk az Egyezmény preambulumban is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó, védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. Az Egyezmény 19. cikk 1. pontja a részes államokat a gyermeket az erőszak bármely formájával szembeni védelemre kötelezi. Az Egyezmény 20. cikk 1. pontja a családi környezetétől ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott gyermek védelmére és segítségére vonatkozó állami kötelezettséget rögzíti.

4. *Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése értelmében a testi és lelki egészséghez való jog érvényesülése, mint államcél az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint nem nélkülözheti a nemzetgazdaság mindenkor teherbíró képességének mértékét.* Az Alkotmánybíróság utalt arra is, hogy általános ismérvekkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. Az 56/1995. (IX. 15.) AB határozat szerint a testi és lelki egészséghez való jogként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. *Az alkotmánybírósági gyakorlat szerint a testi és lelki egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen, állami – intézményrendszert fenntartó, működtető – kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg.*

III. Az ügy érdemében

1. Védőfelszerelés, tisztító-, fertőtlenítő szerek rendelkezésre állása kapcsán

A vezetőktől kapott tájékoztatás szerint a védekezéshez szükséges eszközöket, maszkokat, gumikesztyűket és a fertőtlenítőszereket a fenntartó biztosította a Gyermekotthon számára. A kisközösségeket rendszeresen fertőtlenítik, a Gyermekotthonba érkezők kézfertőtlenítése pedig minden esetben kötelező, ahogy a „Látogatói nyilatkozat” kitöltése is. Összességében elmondható, hogy a Gyermekotthon *a járványhelyzet kezelése által megkívánt szükséges lépéseket az járványhelyzet első, második és harmadik hullámában egyaránt megtette.*

2. A gondozott gyermekek oktatásával összefüggésben

A gyermekek tankötelezettségéről az Nkt. 45. § (1) bekezdése rendelkezik. E szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni. A 2019. szeptember 1-jétől hatályos Nkt. 45. § (5) bekezdése értelmében a tankötelezettség alapvetően iskolába járással teljesíthető. Az egyéni munkarend a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolhatja, amennyiben az a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös.

A rendelkezésekre álló információk szerint a Gyermekotthonban élő tanköteles gyermekek többsége tankötelezettségüknek *iskolába járással tesznek eleget.* A járványhelyzet során elrendelt online oktatásból adódó nehézségeket sikerült az intézményben kezelni.

3. A gyermekek kapcsolattartása tekintetében

A Gyvt. 9. §-a a nevelésbe vett gyermek kapcsolattartáshoz való jogát a gyermek különleges jogaként nevesíti. A Gyer. 30/H. §-a alapján a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek a gyámhivatali határozatban szabályozottak szerint tarthatnak kapcsolatot a hozzátartozóikkal. A Gyvt. 86. § (1) bekezdése rendelkezik a gyermekvédelmi gyám a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő feladatairól. A Gyvt. 86. § (1) bekezdésnek a) és b) pontja szerint a gyámnak a kirendelését követően legfeljebb 15 napon belül személyesen kell találkoznia a gyermekkel. Ezt követően legalább havonta egy alkalommal, a hatodik életévét be nem töltött gyermek esetén legalább kéthetente fel kell keresnie a gyermekeket. A gyám kötelessége, hogy a gyermek számára telefonon elérhető legyen, illetve – a gyermek kérésére – a gondozási helyen vagy semleges helyen való találkozás lehetővé tétele.

A Gyvt. 11/A. § (1) bekezdése szerint a gyermekjogi képviselő ellátja a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében, kötelességei megismerésében és teljesítésében Gyvt. 11/A. § (3a) bekezdése alapján a gyermekjogi képviselő jogosult az általa kezdeményezett időpontban a gyermekkel személyesen, a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató vezetőjének, munkatársának – ideértve a nevelőszülőt is – jelenléte nélkül találkozni. A gyermek gondozási helyének biztosítania kell a gyermek és a gyermekjogi képviselő zavartalan kapcsolattartásának körülményeit.

Látogatásom idején *a gyermekvédelmi gyámok és a gyermekjogi képviselő személyes látogatásának nem volt akadálya,* azzal kapcsolatban a Gyermekotthon problémát nem jelzett. A gondozott gyermekek a gyámhivatali határozatban foglaltaknak megfelelően mehettek haza családjukhoz, illetve tarthatnak kapcsolatot szüleikkel (a járványidőszakban telefonon, online).

Összegzésként

A helyszíni látogatás tapasztalataira, valamint a COVID-19 járványhelyzet miatti megelőzés szempontjain alapuló, szűkebb fókuszú látogatásra tekintettel ombudsmani intézkedést nem teszek, jelentésemet figyelemfelhívásnak szánom.

Kiemelt fontosságúnak tartom és köszönöm az intézményben dolgozóknak a járvány idején a gyermekek oktatásához nyújtott – a szakdolgozók számára jelentős többletmunkával járó – segítségét, helytállását. A vezetőknek a gyermekvédelmi szakellátással összefüggő rendszerszintű gyakorlati problémákra vonatkozó jelzéseit ugyancsak köszönöm, azokat a tárgykörben esetlegesen indított vizsgálataim, illetve utóvizsgálataim során figyelembe veszem.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos